

KOSENÍ

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

LIFE
ČESKÉ
STŘEDOHŘÍ

Jak zachovat pestré louky?

Kosit, kosit a občas přepást.

*Svažitá louka hýřící květy různých tvarů a barev, nad ní poletující motýli, čmeláci a mnozí další zástupci hmyzí říše. Stačí se sehnout a při detailnějším pohledu mezi stébly trav objevíme úplně jiný svět. Aby mohl ale existovat, je třeba ho každoročně „zničit“. Zní to krutě, že? Přitom se jedná jen a jen o pravidelný cyklus opakující se po staletí, kdy sviš-
tící kosa mění travu v seno a pestrou paletu ve smutný, suchý pažit. Ale zkáza je to jen na chvíli, po několika týdnech tento prostor opět ožívá.*

Ano, mnohé se změnilo. Kosy nahradily traktory, produkci zlepšilo hnojení, a tak mohly být mnohé nepotřebné louky rozorány nebo ty, kam se technika nedostala, ponechány svému osudu. V následujících řádcích se dozvíte, že i v současnosti nemusí být louky jenom tam, kam se dostane traktor. Určitě stojí za to dát si práci s ruční sečí v nepřístupných terénech nebo dokonce louky opět vyrvat ze spárů lesa. Správným kosením nebude pestrá louka jen pastvou pro oči, ale především pro stovky jejích dalších obyvatel.

Jak obnovit dlouho zanedbávané louky?

Pokud pozemek ležel dlouho ladem, nachází se v různých fázích zarůstání konkurenčně silnými rostlinami – od dominantních trav, jako je třtina křovištní, až po různé druhy dřevin. V mladších stadiích to jsou jen roztroušené křoviny, v pozdějších i vzrostlé stromy. Někde se na neudržovaných místech objevují i invazní druhy jako **zlatobýl obrovský**, **hvězdnice kopinatá** či **křídlatka**. Všechny těchto nežádoucích druhů je třeba se v prvním kroku zbavit.

Jakmile odstraníme nálet dřevin a stařinu, může začít pravidelná seč.

Taková plocha vypadá v prvních letech neutěšeně, pomalu se však na ni začnou navracet původní luční druhy, a to vyklíčením ze semen uložených v zemi či rozšířením z nejbližšího okolí. Budte proto trpěliví, příroda si pomůže sama a většinou není nutné dosévat travinobylinné směsi. A pokud ano, **je třeba použít osivo místní!**

Následně je vhodné tyto pozemky kosit alespoň 2× ročně, aby došlo k potlačení nežádoucích druhů rostlin. Nejen již výše zmíněných invazních, ale i plevelů a výmladků dřevin.

Nejlépe je začít koncem května nebo začátkem června, kdy mají tyto druhy nejvíce síly v nadzemní části. Pro podporu druhově bohatých luk je nutné snížit množství živin v půdě, protože většina bylin nezvládne boj se silnějšími trávami, kterým množství živin svědčí.

POZOR! Nezapomeňte, že pokosenou hmotu je vždy třeba důkladně shrabat a z lokality odvézt.

Jak louky udržovat

Ke kosení pozemků je třeba přistupovat individuálně. Ideální je, pokud se nám od místních pamětníků podaří zjistit, jaký byl tradiční způsob obhospodařování dané lokality.

Obecně platí, že louku je třeba kosit každoročně a vhodné je občasné podzimní přepasení. Na některých lokalitách je možná i brzká jarní pastva. Zatímco vlhčí, úživné louky potřebují seče dvě, na sušších stanovištích je většinou dostatečná seč jedna.

Kdy kosit?

Termín seče závisí na typu společenstva i výskytu druhů, které chceme podpořit. Zatímco seč ovsíkových luk v nižších polohách začíná už koncem května, louky sušší či horské čekají většinou až do července. Pokud však chceme podpořit určitý druh, je vhodné alespoň na části pozemku zvolit jiný termín seče. Například posunout první seč na druhou polovinu července, aby ptáci hnízdící na zemi mohli bezpečně vyvést svá mláďata. U chřástala polního je to až druhá polovina srpna.

Pro modrásky, vázané na krvavec toten, je zase žádoucí kombinace první seče do poloviny června a druhé od poloviny září. Většinou ale stačí jedna seč za sezonu.

Aby mohla dozrát semena například hořce křížatého nebo některých orchidejí, je možné jejich obsekání. Takové zahradničení je však možné jen u těch druhů, jejichž populace chceme cíleně podpořit.

Jak se zavděčit všem?

Abychom celoplošnou sečí nezničili vše živé, je možné sekat mozaikově či s fázovým posunem.
A co to znamená?

V případě **seče mozaikové** jsou vynechávány květnaté plochy bez výskytu nežádoucích druhů o celkové výměře 10–20 %. Je nezbytné každý rok ponechat jinou část lokality neposečenou, aby v neposekaných plochách nedocházelo k hromadění stařiny a zarůstání náletovými dřevinami.

Při **fázové seči** se louka kosí po částech. Ideálně ve 3 termínech s odstupem minimálně 3 týdnů, čímž se zachová úkryt a potravní nabídka pro živočichy a semena některých rostlin mohou dozrát.

POZOR! Neponechávat neposečené plochy v místech s výskytem invazních druhů (např. křídlatky, bolševníku velkolepého, lupiny mnoholisté) a expanzivních druhů (např. třtiny křovištní, širokolistých druhů šťovíků).

Jak a čím kosit?

Nelze očekávat, že se všichni hospodáři navrátí k šetrnějšímu, ale mnohem náročnějšímu a méně ekonomickému ručnímu kosení. I přesto se dají vybrat způsoby, které nepáchají tolik neplechů. Je nutné zohlednit terénní podmínky - členitost, svažitost, zamokření a jiné. Aby nedocházelo k poškozování travního drnu a samotných rostlin, je nutné sekat **5–10 cm** nad povrchem půdy.

Kosa

Řez je hladký bez roztřepení, dvouděložné rostliny dobře regenerují. Uplatnění najde především na rovnějším terénu bez náletových dřevin nebo pařezků po jejich vykácení (hrozí poškození nástroje).

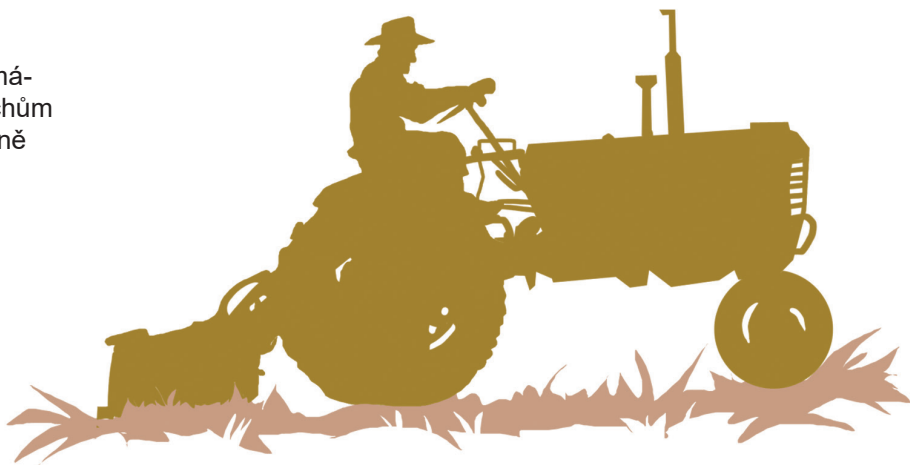
Křovinořez

Oproti kose je sečení s ním rychlejší a lze ho využívat i v členitějším a svažitém terénu. Při použití kotouče nebo nože je efekt sečení na rostliny podobný kose. Při použití strunové hlavice dochází k nežádoucímu třepení rostlin na řezu a hrozí jejich napadení houbovými chorobami.

Jednonápravová ručně vedená sekačka

Používá se při sečení větších ploch s relativně rovným povrchem půdy bez výraznějšího podmáčení. Lištové žací ústrojí je k rostlinám i živočichům šetrnější než rotační a práce s ní je fyzicky méně náročná než s kosou nebo křovinořezem.

Na větších a sušších loukách, které jsou i na místech se značnou sklonitostí, lze využít lehké mechanizace (stroje do 2,5 t). Jde většinou o jednonápravové nosiče s žací lištou či o bubnové sekačky.

POZOR! Pravidelné mulčování travních porostů je nevhodné, dochází při něm k hromadnému zabíjení bezobratlých živočichů a především k eutrofizaci porostu, protože živiny nejsou ze stanoviště odebírány. Navíc pod vrstvou mulče nemohou klíčit nové rostlinky. Výsledkem je velmi chudý porost a pár konkurenčně silných druhů trav.

Co s posečenou hmotou?

Posečenou hmotu je žádoucí usušit na místě a umožnit tak vypadání zralých semen rostlin i útěk živočichům. Následně je třeba seno pořádně shrabat. Vyhrabáváním hráběmi dochází k drobnému narušování zapojeného travního porostu a nakypření půdního povrchu, což umožňuje klíčení různých druhů bylin. A zbývá poslední krok – odvezení sena, nejlépe na zkrmení domácími zvířaty. Nevhodné je jeho ponechání v hromadách na kraji lokality, dochází tím k uvolňování živin a může dojít k šíření nežádoucích druhů.

Pouze maloplošně lze ponechat takovou hromadu pro plazy, tzv. **hadník** (či plazník). Řešením je i založení kompostu někde na okraji lokality. Ten je však potřeba pravidelně přehazovat a vzniklý humus dále využívat.

Krajním řešením je pálení sena, které musí být dobře proschlé a neznečištěné chemickými látkami. Při spalování je nutno zajistit dobrý přístup vzduchu, například pálením na roštích.

POZOR! Stejně jako u pálení vyřezaných dřevin platí, že v CHKO, NPR na lesních pozemcích a do 50 m od kraje lesa je pálení zakázáno a také ho může zakázat svými předpisy obec. Pálení může být problematické i v ostatních maloplošně zvláště chráněných územích.

Víte, že na údržbu cenných lokalit je možno čerpat příspěvek formou dotace?

A to v rámci:

Operačního programu
Životní prostředí
(2021–2027)

Krajinotvorných programů Ministerstva
životního prostředí (Program péče o kraji-
nu, program Podpora obnovy přirozených
funkcí krajiny)

Různých dotačních
programů jednotlivých krajů

Pro bližší informace o vhodných dotačních programech se obraťte na pracovníky regionálního pracoviště Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, Správy CHKO České středohoří nebo krajských úřadů Ústeckého či Libereckého kraje.

Také navštivte: **www.dotace.nature.cz**

Informace o jednotlivých stanovištích a druzích rostlin nebo živočichů chráněných evropskou soustavou Natura 2000 a jejich rozšíření naleznete zde:

Seznam habitatů

Karty druhů

Standardy AOPK ČR

PŘÍRODA JE NAŠE DĚDICTVÍ I BUDOUCNOST.

Ministerstvo životního prostředí

Text: Kolektiv autorů – M. Kobyláková, R. Stejskal, Š. Kopecká, V. Vlačih, O. Nitsch. **Foto:** O. Nitsch, R. Stejskal, L. Benešová, K. Tremlová, M. Vlček.
Grafická úprava a kresby: Petr Vyoral. **Vydání:** druhé. **Editor:** I. Jongepierová, G. Kubatová, L. Zachystalová, R. Stejskal. **Tiskárna:** TNM PRINT s.r.o.
Počet výtisků: 4000 ks. **Rok vydání:** 2023. **ISBN:** 978-80-7620-121-7

Informační brožuru vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR z projektu LIFE České středohoří (LIFE16 NAT/CZ/000639) podpořeného z finančního nástroje Evropské unie LIFE a Ministerstva životního prostředí. Údaje a informace v něm uvedené vyjadřují názor či stanovisko pouze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Evropská komise a MŽP nejsou odpovědní za jakékoli použití informací, které tato brožura obsahuje.